

การสืบสานมรดกภูมิปัญญาศิลปวัฒนธรรม กลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดบุรีรัมย์

Inherit of Wisdom Art and Cultural of Ethnic Groups in Buriram Province

อโศก ไทยจันทร์ารักษ์¹

Asoke Thaichantararak¹

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงสำรวจ การรวบรวมมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม สู่การสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ ในจังหวัดบุรีรัมย์ มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมข้อมูลมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นจังหวัดบุรีรัมย์รองรับการพัฒนาฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์สำหรับให้บริการผู้เข้าเยี่ยมชมศูนย์วัฒนธรรมอีสานใต้มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ มีกลุ่มเป้าหมายในการดำเนินการโดยเลือกจากตัวแทนของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 194 ชุมชน จากอำเภอที่ปรากฏกลุ่มชาติพันธุ์อาศัยอยู่ ประกอบด้วย 4 กลุ่มชาติพันธุ์ ได้แก่ 1) กลุ่มชาติพันธุ์ไทยลาวจากอำเภอนาโพธิ์ 2) กลุ่มชาติพันธุ์ไทยเขมรจากอำเภอห้วยราช 3) กลุ่มชาติพันธุ์ไทยโคราชจากอำเภอนางรอง และ 4) กลุ่มชาติพันธุ์ไทยกวย หรือชาวส่วยจากอำเภอสตึก ซึ่งแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ก็จะมีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกันไป โดยกำหนดประเด็นในการสำรวจ ได้แก่ ประวัติชุมชน ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น เทคโนโลยีพื้นบ้าน เครื่องมือเครื่องใช้พื้นบ้าน สุขภาพอนามัย อาหารที่เป็นเอกลักษณ์พิเศษ เครื่องนุ่งห่ม ศิลปกรรม ดนตรี การแสดงพื้นบ้าน สถานที่สำคัญในชุมชน แหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชน พิพิธภัณฑหรือแหล่งเรียนรู้ภายในชุมชน พิธีกรรมและความเชื่อ การละเล่นพื้นบ้าน ตำนานหรือนิทานพื้นบ้าน ค่านิยม วัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ใช้ในการดำรงชีพ ผลการวิจัยเชิงสำรวจทำให้ได้ฐานข้อมูลที่รวบรวมไว้ในแบบอิเล็กทรอนิกส์จัดเก็บในเว็บไซต์ของสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ สามารถนำข้อมูลในการช่วยส่งเสริม อนุรักษ์และสืบทอดให้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นแก่คนรุ่นหลังในสังคมได้รู้จักและเข้าใจ เป็นวิธีการหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมให้วัฒนธรรมได้คงอยู่และถูกสืบทอดให้ยาวนานมากขึ้น

คำสำคัญ : การสืบสานมรดกภูมิปัญญา, ศิลปวัฒนธรรม, ชาติพันธุ์

---

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

อีเมลล์ : asokathai@gmail.com

¹ Assistant Professor, Art Education Program Faculty of Education, Buriram Rajabhat University

Abstract

The survey research Collection of Intangible Cultural Heritage to the creation of ethnic identity in Buriram Province. The objective is to collect information on the cultural heritage of local communities in Buriram Province to support development. Electronic database for visitors to the Northeastern Cultural center at Buriram Rajabhat University. The target group in the operation was selected from representatives of 194 ethnic groups in Buriram Province. There are four ethnic groups with their distinctive cultural identity were found in four districts as follows: 1) Thai-Lao ethnic groups in Naphon district. 2) Thai-Khmer ethnic groups in Huairat district, 3) Thai-Korat ethnic groups in Nangrong district, and 4) Thai-Kui or Suai ethnic groups in Satuek districts. The following aspects were considered for the information collection: community history, local wisdom, local technology, local utensils, health and hygiene, unique food, clothing, arts, music, folk performances, community landmarks, natural resources, monuments, attractions, museums or learning centers, rituals and beliefs, folk games, myths or folk tales, values, cultures, and local wisdom used in their lives. The results of the survey research resulted in an electronically compiled database stored on the website of the Bureau of Arts and Culture. Buriram Rajabhat University can use information to help promote Preserve and inherit culture and local wisdom for future generations in society to know and understand. It is one of the ways to help the culture to survive and be inherited for a longer time.

Keyword: Inherit of Wisdom, Art and cultural, ethnic groups

บทนำ

การวิจัยเชิงสำรวจ การรวบรวมมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมสู่การสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ ในจังหวัดบุรีรัมย์ ภายใต้โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ โครงการจัดทำข้อมูลมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นจังหวัดบุรีรัมย์ โดยตระหนักเห็นว่าประเทศไทยเป็นประเทศเอกราชที่มีความเจริญรุ่งเรืองมาอย่างยาวนาน เรามีศิลปวัฒนธรรมและประเพณีที่บรรพบุรุษได้สร้างสรรค์ไว้อย่างมีแบบแผนและงดงาม โดยศิลปวัฒนธรรมของไทยนี้มีความหลากหลายและแตกต่างกันในแต่ละท้องถิ่น ทั้งขนบธรรมเนียมประเพณีภาษาพูด ภาษาเขียน การแต่งกายอาหาร วิถีชีวิต

และความเชื่อ ซึ่งมีเอกลักษณ์เฉพาะที่บ่งบอกถึงค่านิยม ความเชื่อ ศาสนา วิถีชีวิตความเป็นอยู่ตลอดจนสภาพแวดล้อมของผู้คนในแต่ละท้องถิ่น และมีการถ่ายทอดสืบต่อกันมาจากรุ่นสู่รุ่น แสดงให้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรืองของศิลปวัฒนธรรมที่แฝงไปด้วยภูมิปัญญา และความเป็นชาติที่มีอารยธรรมเก่าแก่มาช้านาน จนกลายเป็นรากฐานขององค์ความรู้ทางศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาในด้านต่าง ๆ ที่มีคุณค่ายิ่งของชนชาติไทยและเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมอันงดงามของชาติ รัฐบาลมีนโยบายในการอนุรักษ์ ฟื้นฟูและเผยแพร่มรดกทางวัฒนธรรมของไทย เพื่อให้คนไทยทุกคนได้ เรียนรู้ และเข้าใจในประวัติศาสตร์ชาติโดยมุ่งเน้นการปลูกฝังค่านิยมความเป็นไทยแก่นุชนรุ่นหลังเพื่อสร้างสรรค์ให้ สังคมไทยมีความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมให้ประเทศไทยมีชื่อเสียงโดดเด่น เป็นที่รู้จักไปทั่วโลกหวังว่าคนไทยทุกคนจะ ได้ตระหนักถึงคุณค่าความสำคัญขององค์ความรู้ของภูมิปัญญาไทยและมีหน้าที่ในการทำนุบำรุงอนุรักษ์และหวงแหน ในมรดกวัฒนธรรมทางภูมิปัญญาอันล้ำค่านี้ให้ดำรงอยู่คู่ชาติไทยสืบไป เพื่อสืบทอดเป็นมรดกสู่ลูกหลานไทยต่อไป ใน วันหน้าตลอดจนการพัฒนาต่อยอดเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มต่อการท่องเที่ยวของไทยให้ขยายตัวเจริญรุ่งเรืองตลอดไป (พล เอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรีเนื่องในโอกาสจัดพิมพ์หนังสือ วัฒนธรรม วิถีชีวิตและภูมิปัญญาพุทธศักราช 2558) วัฒนธรรม เป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงความเป็นไทย เป็นรากฐานของการสร้างความสามัคคีและความมั่นคงของชาติ แสดงถึงศักดิ์ศรีเกียรติภูมิรวมทั้งเป็นหลักให้คนไทยได้ยึดถือประเพณีปฏิบัติในทางที่ดีงาม เพื่อพัฒนาตนเองสังคม และประเทศชาติกระทรวงวัฒนธรรม จึงมุ่งมั่นส่งเสริมและสนับสนุนงานด้านวัฒนธรรม ทุกมิติตามนโยบายของ รัฐบาลสาระที่ปรากฏในหนังสือวัฒนธรรมวิถีชีวิตและภูมิปัญญา เป็นเพียงส่วนหนึ่งของมรดกภูมิปัญญาทาง วัฒนธรรมที่กระทรวงวัฒนธรรม โดยกรมส่งเสริมวัฒนธรรม ได้รวบรวมองค์ความรู้ไว้เป็นหลักฐานสำคัญและได้ ประกาศขึ้นทะเบียนเป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติ โดยเฉพาะเมื่อพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษา มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ. 2559 ที่รัฐบาลผลักดันให้ดำเนินการ ได้มีผลบังคับใช้แล้วก็จะเป็นเครื่องมือ สำคัญในการปกป้องคุ้มครองมรดกภูมิปัญญาเหล่านี้ นอกเหนือจากการสร้างความภาคภูมิใจให้แก่คนในชาติแล้วยัง สามารถนำไปต่อยอดให้เกิดมูลค่าเพิ่มทั้งด้านการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมสินค้าและบริการได้อีกด้วยจะเกิดประโยชน์ ในการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจและสร้างความตระหนักในความสำคัญของวัฒนธรรมทั้งต่อชาวไทยและชาว ต่างประเทศ อันจะส่งผลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป (วีระ โรจน์พจนรัตน์ : 2559)

ดังนั้นจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษา ค้นหา รวบรวมข้อมูลมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นที่มีคุณค่าอย่างยิ่งในด้านต่าง ๆ อาทิ ด้านภูมิปัญญาผ้าทอพื้นบ้าน ด้านภูมิปัญญาเครื่องดนตรีพื้นบ้าน และ ด้านศิลปกรรมท้องถิ่น จังหวัดบุรีรัมย์ จาก 4 กลุ่มชาติพันธุ์ ได้แก่ ไทยลาว ไทยเขมร ไทยโคราช และ ไทยกวย หรือ “ส่วย” นำมาจัดทำข้อมูลมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นจังหวัดบุรีรัมย์ ในรูปแบบฐานข้อมูล อิเล็กทรอนิกส์ในศูนย์วัฒนธรรมอีสานใต้ และฐานข้อมูลระบบออนไลน์ เพื่อให้ให้นักศึกษา ประชาชนทั่วไปเข้าถึงข้อมูล ได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และตอบสนองต่อความต้องการ ทำให้ง่ายต่อความเข้าใจในความเป็นทรัพยากรวัฒนธรรมที่ เป็นอัตลักษณ์จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นการปลูกจิตสำนึกการอนุรักษ์ทรัพยากรวัฒนธรรมของคนในจังหวัดบุรีรัมย์ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสนองพระราชดำริโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (อพ.สธ.) สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
2. เพื่อรวบรวมข้อมูลมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นจังหวัดบุรีรัมย์รองรับการพัฒนา ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

วิธีดำเนินการวิจัยและขอบเขตการวิจัย

1. กำหนดกลุ่มเป้าหมายในการสำรวจข้อมูลจากพื้นที่ ที่มีกลุ่มชาติพันธุ์ใน 4 กลุ่มชาติพันธุ์ โดยกำหนดกรอบพื้นที่ ในการดำเนินการ 4 อำเภอ ประกอบไปด้วยพื้นที่อำเภอนาโพธิ์ กลุ่มชาติพันธุ์ไทยลาว จำนวน 5 ตำบล 50 หมู่บ้าน อำเภอห้วยราช กลุ่มชาติพันธุ์ไทยเขมร จำนวน 7 ตำบล 47 หมู่บ้าน อำเภอนางรอง กลุ่มชาติพันธุ์ไทยโคราช จำนวน 13 ตำบล 47 หมู่บ้าน อำเภอสตึก กลุ่มชาติพันธุ์ไทยกวย จำนวน 5 ตำบล 50 หมู่บ้าน รวมทั้งสิ้น 194 หมู่บ้าน
2. จัดทำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ในการลงพื้นที่เก็บข้อมูลตามบริบทของพื้นที่ ในประเด็น ประวัติชุมชน ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น เทคโนโลยีพื้นบ้าน เครื่องมือเครื่องใช้พื้นบ้าน สุขภาพอนามัย อาหารที่เป็นเอกลักษณ์พิเศษ เครื่องนุ่งห่ม ศิลปกรรม ดนตรี การแสดงพื้นบ้าน สถานที่สำคัญในชุมชน แหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชน พิพิธภัณฑสถานหรือ แหล่งเรียนรู้ภายในชุมชน พิธีกรรมและความเชื่อ การละเล่นพื้นบ้าน ตำนานหรือนิทานพื้นบ้าน ค่านิยม วัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ใช้ในการดำรงชีพ
3. การลงพื้นที่ได้ดำเนินการสำรวจและจัดเก็บข้อมูล ตลอดระยะเวลาของการดำเนินโครงการ พฤศจิกายน พ.ศ. 2562 – 30 มิถุนายน พ.ศ. 2563
4. นำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการจัดกลุ่มตามลักษณะภูมิปัญญาที่พบ และวิถีชีวิตของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์

ผลการวิจัย

วิธีการถ่ายทอดมรดกภูมิปัญญาอีสาน ภูมิปัญญาเป็นเรื่องของการสืบทอดประสบการณ์จากอดีต จนถึงปัจจุบัน สำหรับการถ่ายทอดภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสาน คือ การถ่ายทอดความรู้ของชาวอีสานเพื่อสืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งมาอีก คนรุ่นหนึ่งขึ้นอยู่กับวิธีการและกลุ่มเป้าหมาย อย่างเช่น วิธีการถ่ายทอด ความรู้จากเด็กจะแตกต่างจากผู้ใหญ่ คือ วิธีการถ่ายทอดความรู้แก่เด็ก ต้องง่าย ไม่ซับซ้อน สนุกสนาน ดึงดูดใจ เช่น การละเล่น การเล่านิทาน การลองทำ ได้แก่ ปริศนาคำทาย โดยเลือกถ้อยคำที่สร้างภาพ คำเปรียบ เทียบทำให้ชวน คล่องจอง ให้เสียงและจังหวะ เพื่อดึงดูดใจและจดจำ ได้ง่าย การเล่านิทานเป็นการถ่ายทอดความรู้โดยอาศัยความสนุกสนาน จากตัวละครในเรื่องและวิธีการเล่าที่น่าสนใจ ต้องเป็นเรื่องสั้น ๆ เนื้อหาสร้างเสริมนิสัยและบุคลิกภาพที่สังคมปรารถนา ส่วนใหญ่ มุ่งเน้นจริยธรรม คือ สิ่งที่ดีควรทำและไม่ควรทำ ส่วนวิธีการถ่ายทอด ภูมิปัญญาแก่ผู้ใหญ่มีหลายรูปแบบ เช่น วิธีบอกเล่า พิธีสู่ขวัญ พิธีทาง พระพุทธศาสนา พิธีกรรม ในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิต การประกอบ อาชีพ ตลอดจนวิธีการอ่านหนังสือ และแสดงมหรสพ การถ่ายทอด ภูมิปัญญาด้วยวิธีการบอกเล่าในวัยนี้จะมีสารประโยชน์ทั้งทางด้าน การเพิ่มพูนความรู้จากการฟังและเป็นการรวมกลุ่มกันทางสังคม เพื่อทำงานร่วมกันหรือช่วยเหลือกัน ผู้เล่า คือ ผู้อาวุโสหรือผู้มีความรู้ ซึ่งโอกาสในการถ่ายทอดภูมิปัญญา ได้แก่ พิธีงานศพ ซึ่งชาวบ้านจะไป ชุมชุมที่บ้านคนตาย เพื่อช่วยเจ้าภาพทำงานและเป็นเพื่อนงานศพ ตอนกลางคืนจะมีการละเล่นพื้นบ้าน เช่น การเล่นเสื่อกินหมากการเล่านิทาน โดยการอ่านจากหนังสือหรือใบลาน เจ้าภาพจะเลือกหม่ออ่านที่มี นำเสียงดีให้ สนุกสนานเพลิดเพลิน ทั้งยังสอดแทรกจริยธรรมคำสอนด้วย โดยการลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลพบองค์ความรู้จำแนกตามกลุ่มชาติพันธุ์ดังนี้

1. องค์ความรู้จากชาติพันธุ์ไทยลาว

อีตลีสบอง คองลีสบี่ เป็นขนบธรรมเนียมประเพณีของชาติพันธุ์ลาว ซึ่งรวมถึงชาวลาวอีสานที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งเป็นวัฒนธรรมแสดงถึงความเป็นชาติเก่าแก่และเจริญรุ่งเรืองมานาน เป็นเอกลักษณ์ของชาติและท้องถิ่น และมีส่วนช่วยให้ชาติดำรงความเป็นชาติของตนอยู่ตลอดไป อีตลีสบอง มาจากคำสองคำได้แก่ อีต คือคำว่า จาริต ซึ่งหมายถึง ความประพฤติ ธรรมเนียม ประเพณี ความประพฤติที่ดี และ ลีสบอง หมายถึง ลีสบองเดือน ดังนั้นอีตลีสบองจึงหมายถึงประเพณีที่ชาวลาวในภาคอีสาน และประเทศลาว ปฏิบัติกันมาในโอกาสต่าง ๆ ทั้งลีสบองเดือนของแต่ละปี เป็นการผสมผสานพิธีกรรมที่เกี่ยวกับเรื่องผีและพิธีกรรมทางการเกษตร เข้ากับพิธีกรรมทางพุทธศาสนา นักปราชญ์

โบราณได้วางฮีตสิบสอง เป็นประเพณีประจำแต่ละเดือนคือ เดือนอ้าย บุญเข้ากรรมเดือนยี่ บุญคูณลาน เดือนสาม บุญข้าวจี เดือนสี่ บุญพระเวส เดือนห้า บุญสงกรานต์ เดือนหก บุญบั้งไฟเดือนเจ็ด บุญซำฮะ เดือนแปด บุญเข้าพรรษา เดือนเก้า บุญข้าวประดับดิน เดือนสิบ บุญข้าวสาก เดือนสิบเอ็ด บุญออกพรรษา เดือนสิบสอง บุญกฐิน

งานบุญประเพณีที่เกี่ยวข้องกับฮีตสิบสองที่สำคัญของชาวอีสาน ได้แก่ บุญเดือนสี่ จังหวัดร้อยเอ็ด (งานประเพณี บุญพระเวส) บุญเดือนหก จังหวัดยโสธร (งานประเพณีบุญบั้งไฟ) บุญเดือนแปด จังหวัดอุบลราชธานี (งานประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา) บุญเดือนสิบเอ็ด จังหวัดนครพนม (งานประเพณีออกพรรษาไหลเรือไฟ) และจังหวัดสกลนคร (งานประเพณีแห่ปราสาทผึ้ง)

คองสิบสี่ เป็นคำและข้อปฏิบัติคู่กับฮีตสิบสอง คอง หมายถึง แนวทาง หรือ ครรลอง ซึ่งหมายถึง ธรรมเนียม ประเพณี หรือแนวทาง และ สิบสี่ หมายถึง ข้อวัตรหรือแนวทางปฏิบัติสิบสี่ข้อ ดังนั้นคองสิบสี่ หมายถึง ข้อวัตรหรือแนวทางที่ประชาชนทุกระดับ นับตั้งแต่พระมหากษัตริย์ ผู้มีหน้าที่ปกครองบ้านเมือง พระสงฆ์ และคนธรรมดาสามัญพึงปฏิบัติสิบสี่ข้อ อาจสรุปได้หลายมุมมองดังนี้

เป็นหลักปฏิบัติกล่าวถึงครอบครัวในสังคม ตลอดจนผู้ปกครองบ้านเมือง

เป็นหลักปฏิบัติของพระมหากษัตริย์ในการปกครองบ้านเมือง และหลักปฏิบัติของประชาชนต่อพระมหากษัตริย์

เป็นหลักปฏิบัติที่พระราชายึดถือปฏิบัติ เน้นให้ประชาชนปฏิบัติตามจารีตประเพณี และคนในครอบครัวที่ปฏิบัติต่อกัน

เป็นหลักปฏิบัติในการปกครองบ้านเมืองให้อยู่เป็นสุขตามจารีตประเพณี

แต่ละข้อมีคำว่าฮีตนำหน้าด้วย (ทำให้เกิดความสับสนกับฮีตสิบสอง) แต่ละคองจะมีสิบสี่ฮีต ยกเว้น ฮีตปีคลองเดือน จะมีเพียงสิบสองฮีต ซึ่งนั่นก็คือฮีตสิบสองที่กล่าวไว้แล้วข้างต้น คอง 14 เป็นหลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันในสังคม

ภูมิปัญญาที่โดดเด่น ได้แก่ หมอยาสมุนไพร พบที่บ้านเมืองน้อย ที่ตั้ง หมู่ที่ 4 ตำบลศรีสว่าง อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ โดยมี พ่อบองอาจ นาโละ เป็นหมอยา เปิดทำการรักษาโรค เร่งน้ำนม ผิดสำแดง ปวดหัว เวียนหัว เป็นหวัด ไอต่าง ๆ อื่น ๆ โดยจะรักษาได้ในช่วงเวลา 16.00 – 10.00 น. ของอีกวันหนึ่ง เท่านั้น ช่วงเวลา 11.00 – 16.00 น. ให้อาไม่ได้ ถือว่ามีครู

2. องค์ความรู้จากชาติพันธุ์ไทยเขมร

ดำเนินชีวิตด้วยเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมด้าน ขนบธรรมเนียมประเพณี ภาษา เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของกลุ่มตนเองไว้อย่างเหนียวแน่น โดยเฉพาะ ด้านความเชื่อ เช่น ด้านไสยศาสตร์ เครื่องรางของขลัง การเสกเป่า ยาสั่ง และการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ในวิถีชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย ซึ่งมีการสืบต่อกันมาโดยมีผู้นำสืบทอดสู่ชนรุ่นหลัง อย่างเหนียวแน่น สำหรับประเพณีที่โดดเด่นคือประเพณีวันสารทเดือน 10 หรือ ไงเบนทม เป็นภาษาเขมรแปลว่า วันสารทใหญ่ คนส่วนใหญ่จะเรียกว่า วันแซนโดนตา คำว่า แซน เป็นภาษาเขมรแปลว่า เช่นสรวง โดนตา แปลว่า บรรพบุรุษ เป็นการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้ผู้ล่วงลับไปแล้ว คติความเชื่อชาวเขมรมีความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษค่อนข้างมาก หากจะกระทำการใดต้องเช่นผีหรือเช่นสรวงบรรพบุรุษก่อนเสมอ และหากเจ็บไข้ได้ป่วยก็จะมีการทำพิธีเล่นมะมั่ว เพื่อเป็นการสื่อสารกับวิญญาณบรรพบุรุษ หาแนวทางในการรักษาโรคร้ายหรือสอบถามการกระทำที่อันไปลบหลู่สิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือวิญญาณบรรพบุรุษที่เชื่อกันว่าเป็นต้นเหตุของอาการเจ็บไข้ได้ป่วยนั้น ภาษาพูดของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเขมรเป็น ภาษาเขมรพื้นถิ่น มีความคล้ายคลึงกับภาษาเขมรในประเทศกัมพูชา ประชากรที่อาศัยอยู่ใกล้พรมแดนไทยกัมพูชาสามารถสื่อสารระหว่างกันได้ โดยเฉพาะภาษาเขมรที่ใช้ในจังหวัดบุรีรัมย์จะมีความคล้ายคลึงกับภาษาเขมรในจังหวัดเสียมราฐ ประเทศกัมพูชา

ภูมิปัญญาที่โดดเด่น ได้แก่ งานหัตถกรรมที่บ้าน ใหม่ หมู่ที่ 3 ตำบลสามแวง อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ โดยมีแหล่งเรียนและงานหัตถกรรมพื้นบ้าน ได้แก่ การทอผ้าไหม การทำโลงโบราณ แบบชาวเขมร และการบุษ้องวง ทำเครื่องดนตรีพื้นบ้าน

3. องค์ความรู้จากชาติพันธุ์ไทยโคราช

กลุ่มชาติพันธุ์ไทยโคราช ในอำเภอนางรองซึ่งเป็นเมืองเก่าโดยมีตำนานมีปรากฏที่วัดขุนก้อง ตำบลนางรอง อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ ในสมัยก่อนนั้นมีการยกทัพไปปราบเขมรโดยมีทั้งเจ้าขุนมูลนายรวมทั้งกองพลทหารมาพักแรมอยู่ตรงนี้จำนวนมาก หลังจากที่พักอยู่นานจึงได้สร้างอุโบสถขึ้นมาชื่อว่า วัดขุนก้องแต่เมื่อกาลเวลาล่วงมานานก็เกิดเพี้ยนเป็นวัดขุนก้อง คนที่เข้ามาจับกลุ่มอยู่อาศัยจึงได้ชื่อชุมชนตามชื่อวัด คือ ชุมชนวัดขุนก้อง วัดขุนก้องสร้างขึ้นในรัชสมัยสมเด็จพระนเรศวรมหาราชและสมเด็จพระเอกาทศรถแห่งกรุงศรีอยุธยาโดยขุนก้องนายทหารผู้ควบคุมกองเสบียงที่ตามเสด็จ 2 จอมกษัตริย์เมื่อครั้งไปปราบเขมรพระอุโบสถหลังนี้แต่เดิมมีครุเมืองอยู่ด้านตะวันออกปัจจุบันกลายเป็นเพียงสระน้ำในวัดและเชื่อว่าเป็นกองบัญชาการฝ่ายทะเลเบียนของกองทัพในช่วงศึกสงคราม ในวัดขุนก้องนี้พบอนุสรณ์สถานแห่งความรักท้าวปาจิต นางอรพิม ภูมิปัญญาที่โดดเด่น ได้แก่ ขาบาตร พบมีการทำขาบาตร ที่ บ้านหนองตาชี หมู่ 5 บ้านหนองตาชี ต.บ้านสิงห์ อ.นางรอง จ.บุรีรัมย์ ขาบาตร ทำจากไม้แก่นมะขาม เริ่มต้นเรียนจากวัดป่ารวมใจ “เฉวียน รองขาบาตร” นิยมใช้ไม้มงคลในการทำ ใช้เวลาประมาณครึ่งเดือน ซึ่งเป็นหัตถกรรมที่มีมูลค่าสูงและทำรายได้ให้แก่ชุมชน

4. องค์ความรู้จากชาติพันธุ์ไทยกุย

การนุ่งห่มและการแต่งกายของชนชาวส่วยนิยมการ แต่งกายนุ่งห่มเหมือนชาติพันธุ์เขมรแต่พิเศษคือ นิยมตัดดอกไม้ที่หูทั้งสองข้างจะเป็นดอกไม้สีอะไรก็ได้ ชาติพันธุ์ไทยกุยมีอาชีพ ถั่วสั้ว หางของป่า และที่สำคัญคือ การจับช้างป่า โดยสามารถจับช้างป่ามาฝึกเพื่อใช้งานได้ ปัจจุบันไม่มีช้างป่าให้จับแต่การนับถือศาลปะกำซึ่งเป็นที่รวบรวมอุปกรณในการจับช้าง ยังเป็นวัฒนธรรมที่ชาติพันธุ์กุยปฏิบัติสืบต่อกันมา และจะถือเครื่องในเรือการตอบแทนต่อผู้มีพระคุณ เช่นใน ทุกปีในช่วงสงกรานต์ พวกเขาจะตั้งพาน้ำไปให้พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย อาบ พร้อมทั้งหาเสื้อผ้าใหม่ ๆ ให้ ผลัดเปลี่ยนเป็น ประจำทุกปี เชื้อฟังกำสั่งสอนของบิดา มารดา ไม่ประพฤตินอกกรอบนอกรอย ความเชื่อเกี่ยวกับ ขนบธรรมเนียมประเพณีส่วนมากจะคล้ายกับพวกเขมร เช่น การตายจะไม่นิยมเผาแต่จะฝังไว้ก่อน ภาษากุยหรือส่วย เป็น ภาษาที่มีความเฉพาะ และมีความแตกต่างจากภาษาลาวและภาษาเขมร คำว่า กุย ในภาษากุย แปลว่า คน ซึ่งนักมานุษยวิทยาจัดพวกกุย ว่าอยู่ในกลุ่มตระกูลมอญเขมร

5. ศิลปวัฒนธรรมในจังหวัดบุรีรัมย์ จากอดีตถึงปัจจุบัน

จังหวัดบุรีรัมย์มีความโดดเด่น ได้ชื่อว่าเป็นดินแดนแห่งอารยธรรมขอม ด้วยเหตุที่ว่า มีปราสาทหินแบบอารยธรรมขอม ในจังหวัดบุรีรัมย์ 61 แห่ง และปราสาทเขาพนมรุ้งซึ่งเป็นศูนย์กลางร่องรอยอารยธรรมขอมที่เจริญรุ่งเรือง ปราสาทเขาพนมรุ้งเป็นโบราณสถานที่มีรูปแบบที่งดงามทั้งในกระบวนการสร้างสรรค์และความสมบูรณ์ในคติความเชื่อในการก่อสร้าง คือ มีที่ตั้งที่เหมาะสมตามคติความเชื่อของศาสนาพราหมณ์ ตั้งอยู่เป็นยอดเขาเสมือนเขาไกรลาสที่ประทับของพระศิวะ เทพเจ้าสูงสุดของศาสนาพราหมณ์ จัดว่าเป็นภูมิปัญญาชั้นเลิศของบรรพบุรุษที่มอบไว้แก่อนุชนรุ่นหลัง และเป็นปราสาทขอมโบราณที่มีความสำคัญอีกแห่งหนึ่งของภาคอีสานคือเป็นศูนย์กลางของชุมชนโบราณ และเป็นเส้นทางเสด็จของพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 จากเมืองพระนคร จังหวัดเสียมราฐ ประเทศกัมพูชา สู่ปราสาทพิมาย รูปแบบศิลปกรรมของปราสาทเขาพนมรุ้งเป็นแบบปาพนวนผสมนครวัด ซึ่งเป็นช่วงที่ศิลปกรรมขอมมีความเจริญรุ่งเรือง ด้วยความงามตามที่กล่าวมาจึงเป็นแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดบุรีรัมย์ที่สวยงามเป็นที่น่าสนใจแก่บุคคลทั่วไป

ภาพที่ 1 ภาพจำหลักลวดลายประกอบปราสาทพนมรุ้ง

ที่มา : ภาพถ่ายโดย อโศก ไทยจันทร์รักษ์. 2558

ปราสาทเขาพนมรุ้งมีภาพจำหลักที่มีความงดงามทางศิลปกรรมแล้วยังมีเรื่องราวที่สามารถศึกษาในแง่มุมของวัฒนธรรม โดยเฉพาะในเรื่องราวของการแต่งกาย การใส่เครื่องประดับของผู้คนในยุคสมัยนั้น โดยได้แสดงผ่านประติมากรรมที่ประกอบปราสาท โดยพบว่าภาพจำหลักในปราสาทเขาพนมรุ้งมีภาพวิถีชีวิตประจำวัน บอกเล่าเรื่องราวขณะกำลังประกอบพิธีกรรม เป็นการแต่งกายของชนชั้นสูงในสมัยนั้นสังเกตได้จากเครื่องประดับบนศีรษะ สร้อยคอ กำไล รวมถึงเครื่องนุ่งห่มที่สวมใส่ แสดงถึงเอกลักษณ์ของอารยธรรมขอมได้เป็นอย่างดี

เมื่อมีชุมชนขนาดใหญ่โดยมีเมืองพนมรุ้งเป็นศูนย์กลาง จึงต้องมีการผลิตสิ่งของเครื่องใช้เพื่อตอบสนองกับประชากรที่อาศัยอยู่โดยรอบ จากหลักฐานทางโบราณคดีพบว่าในพื้นที่ของจังหวัดบุรีรัมย์เป็นนิคมอุตสาหกรรมในสมัยขอมโบราณช่วงพุทธศตวรรษที่ 15-18 โดยพบเครื่องเคลือบดินเผาที่มีสีน้ำตาล สีน้ำเงินอ่อน คล้ายเครื่องสังคโลกของสุโขทัย มีลักษณะผิวเคลือบแข็ง ซึ่งพบในโบราณสถานและชุมชนขอมโบราณโดยทั่วไป แหล่งผลิตสำคัญอยู่ที่อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์ หลักฐานทางโบราณคดีพบเตาเผาขนาดใหญ่เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 10 เมตร จำนวนมากกว่า 200 เตา อยู่โดยรอบอำเภอบ้านกรวด เครื่องเคลือบดินเผาที่มีการส่งไปยังเมืองพระนคร ที่นครวัด ประเทศกัมพูชาด้วย จากการสำรวจในประเทศกัมพูชาไม่เคยพบเตาเผาเครื่องเคลือบดินเผา (สุภัทรดิศ ดิศกุล.2538 : 19) จึงสามารถสรุปได้ว่าบริเวณอำเภอบ้านกรวด ซึ่งมีระยะทางห่างจากปราสาทพนมรุ้ง 30 กิโลเมตร เป็นแหล่งผลิตภาชนะให้กับอาณาจักรขอมโบราณ นอกจากนี้ยังพบงานโลหะกรรม คือ แหล่งที่พบตะกรัน คือชิ้นแร่ซึ่งเกิดจากการหลอมหรือแปรรูปโลหะอย่างใดอย่างหนึ่ง บางแห่งผู้เชี่ยวชาญได้ศึกษาและลงความเห็นว่าเป็นการถลุงโลหะกรรมวิธีในการถลุงโลหะนี้ คงใช้วิธีพื้นฐานที่มีให้เห็นในปัจจุบัน คือ ใช้ถ่านให้ความร้อนมีท่อลมและเข้าหลอมทำด้วยดินเผา อุปกรณ์ทั้งสองอย่างนี้จะพบทั่วไปปะปนอยู่กับตะกรันเหล็ก แหล่งถลุงโลหะนี้มีกระจายอยู่ ทุกอำเภอของจังหวัดบุรีรัมย์ แหล่งที่มีตะกอนทับถมมาก กลายเป็นเนินสูง พบในอำเภอต่าง ๆ ดังนี้ อำเภอเมืองบุรีรัมย์ บ้านยาง บ้านรุน อำเภอกุฉินารายณ์ บ้านโนนมาลัย อำเภอบ้านกรวด บ้านสาย

โทเจ็ด บ้านเขาดิน อำเภอพุทไธสง ในเมืองพุทไธสง และอำเภอสตึก บ้านชุมแสง ตำบลชุมแสง บ้านโคกเมือง ตำบลสะแก (สมมาตร ผลิต. 2551 : 92) และยังพบว่าการหล่อพระพุทธรูปสำริดมีมาตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 12 คือในแบบศิลปะทวารวดี แหล่งที่พบมากได้แก่อำเภอประโคนชัย ต่อมาอารยธรรมขอมมีการสร้างเทวรูปเคารพสำริด ซึ่งเป็นความเชื่อในศาสนาพราหมณ์และพุทธ นิกายมหายาน เช่น ประติมากรรมพระโพธิสัตว์ และประติมากรรมพระปรัชญาปารมิตา

ภาพที่ 2 ประติมากรรมสำริด อายุราวพุทธศตวรรษที่ 16 จัดแสดงที่ศูนย์วัฒนธรรมอีสานใต้ จังหวัดบุรีรัมย์
ที่มา : ภาพถ่ายโดย อโศก ไทยจันทร์รักษ์. 2562

กลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดบุรีรัมย์ปัจจุบัน ซึ่งถือว่าเป็นงานฝีมืออาจต้องใช้ทักษะและความชำนาญของกลุ่มช่างมาให้ความรู้ แต่สิ่งหนึ่งที่จังหวัดบุรีรัมย์มีเอกลักษณ์ คือ ฝีมือเชิงช่างซึ่งปรากฏพบในเครื่องใช้ไม้สอยในชีวิตประจำวัน โดยมีวัสดุทำจากไม้ สิ่งที่พบประกอบไปด้วยอุปกรณ์ที่ใช้ในการทอผ้า เช่น กี่ทอผ้า อีกสำหรับปั่นด้าย ด้ามมีด และยานพาหนะคือ เกวียน มีการประดิษฐ์ สร้างสรรค์อย่างวิจิตรบรรจง แกะสลักลวดลาย โดยของใช้เหล่านี้ถูกสร้างขึ้นเพื่อเป็นของกำนัลกับผู้รักและเคารพต่อกันเป็นงานศิลปะที่วิจิตรบรรจง รวมถึงทำเป็นเครื่องสักการบูชาในพระพุทธศาสนา โดยนำมาถวายพระสงฆ์เพื่อเป็นพุทธบูชา ลวดลายที่แกะสลักเป็นลวดลายที่มีความคล้ายคลึงกับลวดลายที่จำหลักประกอบปราสาทพนมรุ้ง อาจเป็นเพราะว่าการถ่ายทอดฝีมือเชิงช่างจากรุ่นสู่รุ่นมีการใช้ลวดลายที่คล้ายคลึงกัน มีรูปแบบลวดลายเป็นเอกลักษณ์ที่สะท้อนรูปแบบงานศิลปกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์เขมรเป็นอย่างดี

ภาพที่ 3 อักป่นด้าย เครื่องใช้ในวิถีชีวิตประจำวันของชาติพันธุ์เขมรอำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์
ที่มา : ภาพถ่ายโดย อโศก ไทยจันทร์รักษ์. 2563

จากหลักฐานโบราณวัตถุที่พบในจังหวัดบุรีรัมย์ ได้แก่ เครื่องเคลือบดินเผาจากอำเภอบ้านกรวด ซึ่งนอกจากทำหน้าที่เป็นเครื่องใช้ไม้สอยที่มีวัตถุประสงค์ในการใช้ประโยชน์นั้น ๆ แล้ว ตัวภาชนะยังมีลวดลายและมีภาพประกอบเป็นประติมากรรมประดับอยู่บนภาชนะนั้นด้วย เครื่องสำริดในสมัยพุทธศตวรรษที่ 15-18 ที่พบมากในเขตจังหวัดบุรีรัมย์ ไม่ว่าจะเป็นพระพุทธรูป เทวรูป เครื่องประกอบราชยานคานหาม เครื่องประกอบพิธีกรรมล้วนแล้วแต่มีลวดลายประดับที่สวยงามและมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว สามารถสื่อสารอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ประจำจังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งเป็นสิ่งที่นักออกแบบสามารถใช้รูปทรงทางศิลปะที่ปรากฏเป็นต้นแบบในการออกแบบสิ่งอื่น ๆ ที่สร้างขึ้นใหม่ เป็นการพัฒนาเครื่องประดับโดยใช้แรงบันดาลใจจากงานศิลปะของอดีตนี้ได้

ภาพที่ 4 การปั้นหม้อดินเผาของกลุ่มชาติพันธุ์เขมร

ที่มา : ภาพถ่ายโดย อโศก ไทยจันทร์ารักษ์. 2563

ภูมิปัญญาที่โดดเด่น การปั้นหม้อดินเผา ของชาวบ้านจบก ตำบลสนวน อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นตัวอย่างชุมชนที่มีการสืบสานอนุรักษ์ภูมิปัญญาเป็นอย่างดี เพราะมีการสืบทอดมรดกภูมิปัญญาจากรุ่นสู่รุ่น โดยให้วัดอุทัยจากชุมชน และทักษะทางการช่างก็เป็นการสืบทอดและพัฒนาให้เหมาะสมกับปัจจุบัน ถึงแม้ว่าเป็นอาชีพที่จะไม่สร้างรายได้ แต่ว่าเป็นความภูมิใจของคนในพื้นที่

การอภิปรายผล

การเก็บรวบรวมมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม สู่การสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ ในจังหวัดบุรีรัมย์ สิ่งที่ได้จากการลงพื้นที่ทำให้สามารถกำหนดกรอบในการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน ที่ผู้จัดการทรัพยากรวัฒนธรรมควรยึดเป็นหลักในการบริหารจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม ในบริบทของสังคมโลกปัจจุบัน การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย 3 เรื่องใหญ่ ได้แก่ การใช้ทรัพยากรวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน การพัฒนาทรัพยากรวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน และการอนุรักษ์และการป้องกันทรัพยากร วัฒนธรรมอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ในการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมแต่ละเรื่องไม่ว่าจะเป็นการใช้การพัฒนา และการอนุรักษ์ทรัพยากร มีแนวทางและวิธีการแตกต่างกันได้ แต่ทั้งหมดมุ่งเน้นเพื่อวัตถุประสงค์เดียวกันคือ เพื่อประโยชน์สุขของคนในท้องถิ่น รักษาความหลากหลายทางวัฒนธรรมให้ยืนหยัดอยู่ได้ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลง

จังหวัดบุรีรัมย์ ได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนากลุ่มจังหวัด ปี พ.ศ. 2561-2564 เพื่อเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวอารยธรรมขอมและกีฬามาตรฐานโลก พร้อมกับการมุ่งส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยว โดยมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวของจังหวัด ในด้านการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ อย่างการท่องเที่ยวโบราณสถาน อาหารการกิน การแต่งกาย และผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น วัฒนธรรม ธรรมชาติ และวิถีชีวิต ด้วยความได้เปรียบในด้านพื้นที่ ประกอบแต่ละจังหวัดมีทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่มีความหลากหลาย และมีศักยภาพที่เหมาะสมในการเดินทางมาท่องเที่ยว อีกทั้งยังมีสิ่งอำนวยความสะดวก

ความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม จึงเป็นโอกาสดีในการที่จะมีแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านสินค้าหัตถกรรมและ
ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงของความต้องการให้การเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในปัจจุบันที่หันมา
สนใจการท่องเที่ยวในชุมชนและสนใจความเป็นเอกลักษณ์ที่แตกต่างและต้องการแลกเปลี่ยนเรียนรู้รูปแบบศิลปะขอมใน
เขตจังหวัดบุรีรัมย์ จะแสดงถึงวิถีชีวิตของคนในยุคนั้น การให้ข้อมูลกลุ่มชาติพันธุ์มาช่วยสร้างอัตลักษณ์ของท้องถิ่นเพื่อ
ส่งเสริมการท่องเที่ยวและสร้างสินค้าชุมชนจะช่วยยกระดับเป็นผลงานศิลปกรรมสร้างคุณค่าและเพิ่มมูลค่าเพื่อสื่อสารอัต
ลักษณ์ของท้องถิ่นได้อย่างดี

สรุปผลการวิจัย

โครงการจัดทำข้อมูลมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นจังหวัดบุรีรัมย์ ในการดำเนินการ ในเขตพื้นที่
จังหวัดบุรีรัมย์ โดยการลงพื้นที่เพื่อจัดเก็บข้อมูลดำเนินการเลือกตัวแทนของกลุ่มทางวัฒนธรรมโดยใช้การกำหนดจากกลุ่ม
ชาติพันธุ์ในจังหวัดบุรีรัมย์ และเลือกจากอำเภอที่ปรากฏกลุ่มชาติพันธุ์อาศัยอยู่ ประกอบด้วย 4 กลุ่มชาติพันธุ์ได้แก่
อำเภอนาโพธิ์ เก็บข้อมูลกลุ่มชาติพันธุ์ไทยลาว อำเภอยางชุมน้อย เก็บข้อมูลกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเขมร อำเภอนางรองเก็บข้อมูล
กลุ่มชาติพันธุ์ไทยโคราช และอำเภอสตึกเก็บข้อมูลกลุ่มชาติพันธุ์ไทยกวย หรือ ชาวส่วย ซึ่งแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ก็จะมี
เอกลักษณ์ทาง วัฒนธรรมที่แตกต่างกันไป โดยกำหนดประเด็นในการสำรวจ ได้แก่ ประเพณีชุมชน ข้อมูลด้านภูมิปัญญา
ท้องถิ่น เทคโนโลยีพื้นบ้าน การประดิษฐ์สิ่งของ หรือเครื่องทุ่นแรง การย้อมสี ด้านการเกษตรการปลูกพืช พืชที่มี
เอกลักษณ์ หรือ โดดเด่นเป็นพิเศษด้านเครื่องมือเครื่องใช้พื้นบ้าน เครื่องใช้ในบ้าน ในครัว เครื่องทุ่นแรงในการทำงาน
ด้านสุขภาพอนามัย ด้านอาหารที่เป็นเอกลักษณ์พิเศษ ด้านเครื่องนุ่งห่ม การแต่งกาย เครื่องประดับ เช่น การทอผ้า การ
แต่งกายด้วยผ้า หรือเครื่องประดับประจำท้องถิ่น ด้านศิลปกรรม เช่น การวาดจิตรกรรมฝาผนัง การปั้น การแกะสลัก ด้าน
ดนตรี เช่น ดนตรีไทย ดนตรีพื้นบ้าน หมอลำ กันตรึม จเรียง ด้านการแสดงพื้นบ้าน การรำ หรือการแสดงประกอบใน
เทศกาล หรือประเพณีของท้องถิ่น ด้านวรรณกรรม ข้อมูลสถานที่สำคัญในชุมชน โบราณวัตถุ เอกสารสำคัญ เช่น จารึก
ใบลาน หนังสือเก่า สิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ เช่น ศาลตาปู่ เทวรูป สิ่งศักดิ์สิทธิ์ พระเก่า แหล่งโบราณสถานภายในชุมชน สถานที่
สำคัญทางศาสนาภายในชุมชน แหล่งทางธรรมชาติวิทยาภายในชุมชนอนุสาวรีย์หรืออนุสรณ์สถานภายในชุมชน แหล่ง
ท่องเที่ยวภายในชุมชน พิพิธภัณฑ์หรือแหล่งเรียนรู้ภายในชุมชน พิธีกรรมและความเชื่อ เช่น รำผีฟ้า มะมั่วด พิธีเอาข้าว
ขึ้นยุ้ง ทำขวัญข้าว การละเล่นพื้นบ้าน ตำนานหรือนิทานพื้นบ้าน ความเชื่อในชุมชน เช่น แขนงเสื้อแดง ปลัดขิก ไว้จุก ไว้
โก๊ะ ไว้เปีย ความเชื่อ ค่านิยม วัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ใช้ในการดำรงชีพ

โดยการสำรวจข้อมูล สามารถส่งเสริม อนุรักษ์และสืบทอดให้คงอยู่ในสังคมต่อไปการเผยแพร่ข้อมูลวัฒนธรรม
และภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คนรุ่น หลังในสังคมได้รู้จักและเข้าใจ เป็นวิธีการหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมให้วัฒนธรรมได้คงอยู่และถูก
สืบทอดให้ยาวนานมากขึ้น ง่ายต่อความเข้าใจในความเป็นทรัพยากรวัฒนธรรมที่ เป็นอัตลักษณ์จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นการ
ปลูกจิตสำนึกการอนุรักษ์ทรัพยากรวัฒนธรรมของคนในจังหวัดบุรีรัมย์ต่อไป

7. ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ จึงมีลักษณะการเก็บรวบรวมข้อมูลในลักษณะที่กว้าง หากชุมชนใดที่พบสิ่ง
น่าสนใจในการทำวิจัยครั้งต่อไปสามารถดำเนินการวิจัยในเชิงลึก โดยข้อมูลที่ได้อาจนำมาใช้ประโยชน์ ส่งเสริม
และพัฒนาการท่องเที่ยว โดยมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวของจังหวัด ในด้านการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ทางการท่องเที่ยว
โบราณสถาน อาหารการกิน การแต่งกาย และผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น วัฒนธรรม ธรรมชาติ และวิถีชีวิต เป็นโอกาสดีในการที่
จะมีแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านสินค้าหัตถกรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงของความต้องการให้การ
เดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในปัจจุบันที่หันมาสนใจการท่องเที่ยวในชุมชนและสนใจความเป็นเอกลักษณ์ที่แตกต่าง

เอกสารอ้างอิง

- สมมาตร ผลิต. (2551). ประวัติศาสตร์และโบราณคดีบุรีรัมย์. บุรีรัมย์ : เอกสารประวัติศาสตร์เมืองบุรีรัมย์
เทศบาลเมืองบุรีรัมย์.
- ส่งเสริมวัฒนธรรม, กรม. สถาบันวัฒนธรรมศึกษา. (2561). **มรดกภูมิปัญญาอีสาน**. กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
_____. (2562). **ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมอีสาน**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์
การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สันติ เล็กสุขุม. (2557). **ประวัติศาสตร์ศิลปะไทย**. กรุงเทพมหานคร : เมืองโบราณ.
- สุจิตต์ วงษ์เทศ. (2553). **บุรีรัมย์มาจากไหน?**. กรุงเทพมหานคร : แม่คำฝาง.
- สุภัทรดิศ ดิศกุล. (2538). **ศิลปะในประเทศไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักงานจังหวัดบุรีรัมย์. (2563). **ข้อมูลพื้นฐาน จังหวัดบุรีรัมย์**. [http://www.buriram.go.th/
downloads/buriram-gen.pdf](http://www.buriram.go.th/downloads/buriram-gen.pdf). สืบค้นเมื่อ 30 เมษายน 2563.